

● **„CONTEMPORANUL – IDEEA EUROPEANĂ“** (decembrie 2007). Viorica Răduță analizează textul din „Orbitor“, de Mircea Cărtărescu, sub raportul vis-realitate. Marian Victor Buciu compară proza lui Anton Holban cu cea a lui Proust, considerând că primul este „un inovator“.

Nicolae Balotă scrie despre proza lui E.M. Forster (1879-1970). Amintim că la Ed. Univers a apărut recent „O călătorie în India“. Citim „correspondențe din Israel“ de Magdalena Brătescu, Ivan Lungu. Despre arta lui Max Beckmann, pictor refugiat, în 1937, din Germania nazistă la Amsterdam. Mioara Cremene scrie despre kazari, mergând pe aceeași ipoteză ca și Koestler. Lectura textului este atractivă, demnă de interes. Nu știm, de pildă, că existau kazari în antichitate, în vremea lui Alexandru cel Mare, sau că unul dintre împărații bizantini se numea Leon IV Kazarul (775-780). Nu se știe, desigur, ce pondere a avut populația kazară convertită la iudaism față de totalul acesteia, teritoriul kazar fiind în sec. VII-X extrem de întins. Nici explicarea antievreismului prin venirea kazarilor în Europa nu rezistă unei argumentări riguroase. În paginile revistei sunt reproduse fotografii din vizita în Grecia, făcută de Nicolae Breban, Aura Christi, Ion Ianoși, Janina Ianoși, Andrei Potlog, pe probleme literare.

● În **REVISTA „22“**, nr. 49/4 decembrie 2007, Al. Matei semnează articolul „Biblia și comunismul“, în care încearcă o demonstrație a existenței „comunismului ca religie“, pornind de la André Gide. Pare interesant. Mai aflăm în acest număr despre Colocviul Internațional „Mihail Sebastian“ de la Paris (24 noiembrie 2007), relatare semnată de Iulian Băicuș (autor al unei cărți pe aceeași temă, publicată recent la Ed. Hasefer). Colocviul a fost deschis printr-o comunicare a lui Andrei Oișteanu: „Mihail Sebastian și Mircea Eliade: cronică a unei prietenii accidentate“, comunicarea fiind publicată în întregime, în revistă. În nr. 50/11 decembrie 2007, citim articolul lui Norman Manea, „Între Atlantic și Urali“, plecând de la tensiunea din Italia, dintre imigranții din România și localnici, articolul urmând să apară în publicația italiană „Avvenire“. Autorul numește civilizația actuală: „Atena-Roma-Ierusalim“. În nr. 51/18 decembrie 2007 se discută despre „Românii din afara granițelor. Cine le apără interesele?“, o reuniune a G.D.S. cu invitați: Adrian Cioroianu, ministrul de Externe, ambasadorii Franței, Italiei, reprezentanți ai romilor, oameni politici, jurnaliști; moderator: Andrei Oișteanu. Codruț Constantinescu comentează „Carnets de guerre. De Moscou a Berlin 1941-1945“ (Ed. Calmann Levy, 2007), de Vasili Grossman.

● **„ROMÂNIA LITERARĂ“** (nr. 48/7 decembrie 2007). „Un secol de modernism“, articol semnat B. Marian. În nr. 49/14 decembrie citim o frumoasă tabletă a lui Lucian Raicu (din moștenirea acestuia): „Ceva ce depășește scrisul“, pe marginea „Dialogurilor“ lui Gilles Deleuze (Ed. Flammarion, 1996). Cităm: „Nu arborele este metafora gândirii, ci iarba foșnind pe orizontală, sensibilă, flexibilă, unduitoare... Definiția stilului e o formă de devenire. Oamenii gândesc la un viitor „majoritar“, pe când problema e aceea a unui „devenir minoritar“... Există în viață un soi de stângăcie, de fragilitate, de slabă constituție, un fel de bălbăire vitală care este farmecul fiecăruia“. Teodor Vărgolici semnează cartea „Bibliografie – Nae Ionescu“ de la Dora Mezdrea (Ed. Istros, Brăila). Nedumerește echivocul cu care comentatorul vorbește despre prefața lui Nae Ionescu la romanul „De două mii de ani“, al lui Sebastian, despre surfințele lui Nae Ionescu, arestat de două ori, de regimul dictatorial al lui Carol II, omițându-se un singur amănunt: legionarismul declarat al profesorului, care numai a democrație nu semăna. C. Țoiu oferă o povestire despre mareșalul Antonescu, căreia nu i-am găsit miezul. Interesant este interviul Dorei Pavel cu Marta Petreu, distins om de cultură al României în tranziție, împătimită de scris și de lectură. Sorin Lavric prezintă cartea lui Ion Papuc, „Litere și filosofie“ (Ed. România Press, 2007) din care reținem: „religia unui om nu înseamnă atât relația cu Dumnezeu, ci întâi de toate legătura lui cu strămoșii... Orice om de bun simț își dă seama că lumea aceasta a apărut dintr-un Dumnezeu“ (n.n. - cam unilaterală concluzia, știind că există și religii nemonoteiste, mai există și ateii etc.). „Marea problemă a stângii românești este că nu are legitimitate... Ea a venit cu Armata Sovietică, a fost îmbrățișată mai întâi de elemente alogene...“ (n.n. - stânga a existat de la 1848 încoace, iar social-democrația a apărut în 1893; în 1921, Cristescu-Plăpumarul înființa P.C. din România, acesta nefiind „alogen“). Crede Sorin Lavric că în România există doar dreapta politică? Ne îndoiim. Articolul se numește „Onestitate“. La „Meridiane“, citim despre „Centenar Huysmans“, precursor al romanului modern și contemporan. În nr. 50/21 decembrie 2007, D. Hîncu ne semnează existența, în istoria literaturii, a unui scriitor, azi ignorat, Mircea Damian, care în 1929 avea curajul să scrie pamflete la adresa Prințului Nicolae, regent la acea vreme. Un caz curios. C. Țoiu relatează despre modul cum Dimitrie Cantemir tranzacționa, cu otomanii, prinderea și uciderea lui

Brâncoveanu. Alex. Ștefănescu semnează, pe două pagini, erorile gramaticale din emisiunile TV pe anul 2007. S-a acordat premiul „Cartea Anului“ din partea „României Literare“ lui Mircea Cărtărescu pentru „Orbitor“ vol. III (dintre nominalizați, Nicolae Breban, Șerban Foartă, Ion Lăcustă, Dan Stanca, Gh. Parusi), iar pentru „Opera omnia“ - poetului Mircea Ivănescu. Mircea Mihăieș rememorează ziua de 18 decembrie 2006, când liderul P.R.M. și simpatizanții săi au huiduit și au adus injurii Comisiei Tismăneanu, în plenum Camerelor reunite ale Parlamentului României. Simona Vasilache descoperă în anticariate volumul „Țara de peste veac“, alcătuit de Nichifor Crainic cu poeme ale „gândiriștilor“. Se pare că valoarea literară este mediocră. Val Gheorghiu scrie despre „letrismul“ lui Isou, poetul originar din Botoșani. Nici „letrismul“ nu mai este ce a fost la Paris (ori în România). Ion Simuț comentează „Istoria literaturii române“ a lui Ion Rotaru (peste 1.000 pag.) căreia îi găsește evidente defecte, primul fiind „viziunea tradiționalistă“. În nr. 51-52/28 decembrie 2007, Toma Roman face un bilanț politic al anului, cu o viziune favorabilă despre președintele Băsescu. Mircea Mihăieș critică primele acțiuni ale noului Patriarh Daniel, lipsa unei preocupări pentru săracimea acestei țări. Academia Română a acordat Premiul „Lucian Blaga“ lui Florin Țurcanu pentru cartea „Mircea Eliade – un prizonier al istoriei“ la propunerea lui D.R. Popescu, referenți fiind Marius Sala și Nicolae Breban. Ștefan Cazimir ne oferă „perle“ ale anului. Lucian Raicu scria în 1996 despre Gherasim Luca („Scrisoare din Paris“). Mircea Handoca citează copios din Mircea Eliade care condamna atât pe naziști, cât și pe comuniști, ca și pe oportuniștii „tuturor regimurilor“.

● **„OBSERVATOR CULTURAL“**, nr. 143/6 decembrie 2007, este dedicat în bună parte lui B. Fundoianu. Semnează Mihai Șora, Luiza Palanciuc: „Într-un anume sens, se poate spune că ne aflăm, prin Fondane, în centrul gândirii ființei umane despre sine și soarta ei în lume“. Mai citim un text al lui Fondane – Fundoianu: „Lumea existențială și Duminica Istoriei“ (de la Hegel, Kierkegaard, Nietzsche la Șestov) și ultima scrisoare a lui Mielouchon, expediată din lagărul de la Drancy, 29 mai 1944. Liviu Ornea își amintește de bunicul său „cu suflet de poet“ și ajunge la „perversul internet“. Același autor scrie despre punerea în scenă la Teatrul Maghiar din Cluj a

piesei „Vinerea lungă“ după „Kadiș pentru copilul nenăscut“, al lui Imre Kertész (adaptare Visky Andras, regia Tompa Gabor). În nr. 145-146/20 decembrie 2007, citim despre autori români traduși în alte țări: la Martin Segal Center din New York (cinci tineri dramaturgi), la Ed. de l'Herne (Paris) Alain Paruit, din Sebastian (teatru, proză); la Madrid, din Norman Manea, „Fericirea obligatorie“; la Ed. Nymrod – Tel Aviv, din Mircea Cărtărescu ș.a. Michael Shafir comentează, cu sarcasm, realitatea politică, de azi, la noi. Fabian Anton reproduce dialogul cu Emil Brumaru, poet din primul rând al literaturii române actuale. Interviewul îi elogiază pe N. Steinhart, Cioran, dar îl antipatizează pe Evtușenko. Capricii! Un prozator ce se impune postum este Gh. Crăciun, critic literar, totodată. Ion Pop semnează „Parisul lui Ilarie Voronca“. Autorul a fost editorul unor cărți de Voronca, poetul avangardist cu o prea scurtă viață (1903-1946).

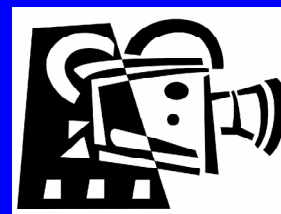
● **„CULTURA“**, nr. 48/6 decembrie 2007, scrie despre Drieu La Rochelle, „unul dintre cei mai contradictorii și contestați scriitori francezi ai secolului trecut“. Născut în 1893, a participat la Primul Război Mondial, a aderat la suprarealism în anii '20, apoi la extrema dreaptă, politică, a colaborat cu regimul nazist în anii 1940-1944, iar la 15 martie 1945 s-a sinucis, fie din cauza dezamăgirii, fie din teama că va fi condamnat pentru colaborarea cu ocupanții. „Jurnalul“ său (9 septembrie 1939 – 14 martie 1945) se bucură de interes, mai mult decât proza și poezia pe care le-a lăsat moștenire. A visat o Europă federalizată, dominată de Germania.

● **„IDEI ÎN DIALOG“** (nr. 12/2007). VI. Tismăneanu continuă serialul „Koba cel Groaznic“ (partea a III.a; despre Stalin): lichidarea „conurenților“, ultimul fiind Buharin, care în ultima scrisoare își declară „iubirea nețărmurită“ pentru Stalin, partid și cauză. Tismăneanu numește această decădere: „frenesia supunerii“. Adrian Romilă semnează „Profeții ateismului“, recenzând cartea teologului Henri de Lubac, „Drama umanismului ateu“ (Ed. Humanitas, 2007): referiri la Nietzsche, Kierkegaard, Comte, Marx, dar mai cu seamă la Dostoievski, cu romanul „Frații Karamazov“. Propunem cititorului aflat în dilemă să reia acest roman, unic în literatură. Eugen Ciurtin se referă în textul său la ultimul volum al „Istoriei credințelor și ideilor religioase“ (vol. IV) apărut la Ed. Polirom, 2007, de Mircea Eliade. Sunt menționate și secte mistice, printre care și ordine secrete, naziste. Alina Andrei semnează articolul „Portretele dragului domn Hrabal“, mare scriitor ceh, dispărut nu cu mult timp în urmă.

● **„APOSTROF“** (nr. 10/2007). M. Finkenthal reia „De două mii de ani“ al lui Sebastian, Mihai Ciornei semnează „Sebastian, evreii și avangarda“ (titlul mi se pare nepotrivit, Sebastian fiind, totuși, evreu). Gelu Ionescu se referă la cartea lui Eugen Simion, „Tânărul Eugen Ionescu“.

BORIS MARIAN

TELEOBIECTIV

TELEOBIECTIV

„Vi-i mai amintiți?“, ne aruncă întrebarea filmul documentar (de pe canalul Arte), și doar apoi își formulează titlul provocator: „De cinci ori Marx, dar niciodată Karl“. Ce să fie asta? O glumă (îndoienică)? Și de cine să ne amintim? Pe micul ecran se prăvălește genericul, realizat în desen animat: sumedenie de clovni, baloane, jongleuri, bicicliști, cântăreți mustăcioși și jobenați etc. Parodie politică? Nicidecum. Mai curând o evocare înduioșător-ironică a faimoșilor „Marx brothers“, cei cinci frați comici americani a căror trupă împlinise, în

decembrie 2007, o sută de ani de la înființare. Cine să-și mai amintească (fie chiar și din generațiile mai coapte!) de frații Chico, Harpo, Groucho, Gummo și Zeppo? Căra puțini le-au mai prins pe ecrane cele câteva filme aflate acum prin arhivele cinematografice, profesiunea lor fiind cea nobil-efemeră a teatrului. Nici unul dintre ei și nici toți laolaltă nu au răsturnat istoria (nici măcar cea a comediei!), așa cum au făcut-o teoriile lui Marx, cu care frații aveau întâmplător același nume de familie. Deși se trăgeau din aceeași lume iudaică din miezul nemțesc al Europei. Dar trupa aceasta a înveselit la nebunie America anilor de criză din primul sfert al secolului 20, cu spectacolele lor, în care amestecau scheciuri cu piese muzicale, farse cu melodrame, construind o formulă de comedie cântată, originală și neobișnuită în vreme.

Documentarul își dorea să demonstreze că râsul provocat de ei nu s-a stins, că umorul lor nu a acceptat să moară îngropat în uitare. Și a reconstituit povestea acestei „căruțe cu paie“ care avusese la cârmă pe însăși mama lor, năstrușnică, ambițioasă, autoritară. Minnie Marx, născută Schoenberg. Al cărei tată fusese un mic ceasornicar cu talent de... ventriloc prestidigitator, a cărei mamă își însoțise soțul la spectacolele lui de prin localuri, acompaniindu-l la... harpă; și al cărei soț, un croitoraș neîndemânic, făcea pe profesorul de dans la o școală de dans din cartier. Cum să rămână Minnie în afara vocației artistice a familiei, a dorinței ei de a-i manevra pe toți? Dar cum să se impună, de unde să-și procure o trupă care să o asculte și să-i îplinească visurile? Cu răbdare, cu har de „idișe mame“, și-a produs-o singură. A născut,

unul după altul, cinci băieți. I-a crescut în spirit iudaic, i-a săltat peste vârsta *Bar Mițvei* și după aceea a luat „temperatura“ harului lor: Cine ce face? Cine are glas frumos? Cine are haz? Cine știe să scrie glume bune? I-a testat. I-a încercat prin localuri și nu odată le-a încurcat și folosit prost înclinațiile. Groucho avea stofă de tenor, dar după o răceală, și-a pierdut vocea. Harpo înțepenea de emoție când îl împingea pe scenă. Chico avea, slavă Domnului, talent de pianist; devine pilonul artistic al trupei. La drept vorbind, nimic nu o descurajează pe mama Minnie, care își trage după ea fiii prin diverse săli paradite, repetă cu ei, tratează contractele în numele trupei „Marx Brothers“.

Filmul amestecă liniștit, și fără cine știe ce scrupule, documentul cu ficțiunea, scene din peliculele fraților Marx cu reconstituiri în desen animat ale situațiilor în care apare mai ales mama lor, realizate după memoriile scrise de Groucho. Minnie rămâne motorul trupei, fratele ei, Al. Shean Schoenberg devine impresarul, sora ei, Hannah, colaboratoare a trupei. Nimic nu o descurajează, deși succesul întârzie să apară. Cel mai liniștit rămâne soțul – croitorașul frumos și cumsecade, fost profesor de dans, pe care nevasta aprigă îl făcuse de mult „gospodina“ casei, trimitându-l la bucătărie și la cumpărături. Naratorul, ce comentează filmul, punctează cu „oi vei“-uri luate din idișul galițian, momentele de hazliu succes ale trupei. Ca acela (evocat în desen animat) când mama Minnie, trecut binișor de 50 de ani și de 70 de kilograme, iritată de lipsa de vervă și ritm cu care băieții cântau șlagărul „Cele două fetițe“, năvălește în scenă cu sora ei Hannah de mână, travestite în școlărițe, cu ghiozdane în spate și codițe blonde pe umeri. Ochelarii ei de mioapă fiind lăsați în culise, nu e de mirare că se împiedică și cade, cu Hannah cu tot, peste scaunul ce le stătea în cale, strivindu-l, stârnind hohotele de râs ale publicului, convins că scena era prevăzută ca atare. Bruscu, izbucnește succesul. Parodia, ironia și autoironia cu care erau impregnate spectacolele lor au rămas marea lor succes. Tipul de umor evreiesc a avut, de altfel, întotdeauna o anume priză în „lumea nouă“, începând cu această candoare veselă a fraților Marx și până la subtila autopersiflare a lui Woody Allen ori la monoloagele inteligent-amuzante ale lui Seinfeld. Care toate luau atunci ca și acum, pulsul vieții, al mentalităților și prejudecăților, al vremurilor.

În imensul hohot de râs și clocotitoare poftă (consumistă!) de viață cu care omenirea s-a străduit să întâmpine noul an 2008, câteva minute de bună dispoziție ni le-au oferit și frații Marx. Cum se vede, mai există și râsete care nu-și acceptă moartea. Cu toate tristețile vieții...

SANDA FAUR

P.S. La ultimele „Surprize, surprize“ ale anului 2007 (de fapt, și ultimele din existența acestei uimitor de longevive emisiuni), una grozavă i-a fost rezervată scriitorului Octavian Sava: omagiu vesel, dar și de afectuoasă grațitudine pe care i l-a adus vivaceea, temperamentală și miruită actriță Stela Popescu. A cărei carieră îi datorează dramaturgului Octavian Sava multe momente strălucite. Cum a fost și scheciul satiric, binișor picant și de o decoltată actualitate pe care mereu tânără artistă septuagenară (cine ar putea crede?) l-a interpretat în onoarea invitatului ei octogenar (iarăși, cine ar putea crede?). Și care presupun că a stârnit invidia multor colegi de branșă ce râvnesc la o asemenea condiție artistică. Cu atât mai mult cu cât elogiul Stelei a fost însoțit de darul unei colecții de halbe (fi cunoaște, se vede, slăbiciunile scriitorului!) și de un televizor cu DVD player. Felicitări, prețuite vecin de pagină!

DIN PRESA CULTURALĂ

DECEMBRIE 2007